การศึกษาลักษณะระบบนิเวศโดยรอบชุมชนในกลุ่มป่าแก่งกระจาน

The study of ecosystem surroundings communities in Kaeng Krachan Forest Complex

ภาณุมาศ ลาดปาละ[1] จิณนา เผือกนาง[2]
นันทวรรณ สุปันตี[3] วิศณุ ฤกษ์วิสาข์[4]
Phanumard Ladpala Chinna Phueaknang
Nantawan Supantee Wisanu Reukwisa

Abstract

The study of ecosystem surroundings communities located in Kaeng Krajarn Forest complex was aimed to investigate structure, composition and function of those ecosystems as well as to compare the utilization of each ecosystem by communities. The study was conducted from 2008 to 2011 fiscal year at 4 forest protected areas including Kaeng Krajarn National Park, Kui Buri National Park, Thai Prajan National park and Pa Chee Wildlife Sanctuary, 3 to 5 local communities have established either inside the protected area or outside three boundaries within three kilometer radius where resource utilization occurred. . Physical and socioeconomic was investigated by direct observation, interview via questionnaires. Furthermore, sampling plot of size 20 x 40 m was applied to study structure and composition of vegetation species in natural forest ecosystem.

Five communities were randomly selected from all communities which was the target population. Three communities included Ban Sarika, Ban Phu Nam Ron and Ban Paka Kayor, most of the people ethnic were Karen. Two communities were Ban Pa Deng and Ban Pa Lau which original ethnic were Thai. These communities have depended on different natural forest types. However, Dry Evergreen Forest was the most dominant forest type for communitie utilization in Kaeng Krachan National park, e.g., collecting termite mushroom and bamboo shoots. In homegarden of these communities, 98 wild plant species were found and using for food,

[1] นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

[2] นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

[3] นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

[4] นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

medicine, ornamental plant and trees to sustain environment. For agriculture area, communities preferred integrated agricultural system to plant rice, banana, chili with fruit tree, garden plant and rubber tree. Four communities inhabited outside Kui Buri national park within three kilometers of the buffer were studied. Three communities were Thai in original ethnic including Ban Ruam Thai, Ban Phu Bon and Ban Yan Sue. One community was Ban Pa Mak which original ethnic was Karang. Utilization of natural forest by these communities mostly collected fruits and seeds of "Riang" (*Parkia timoriana*) and termite mushroom from Dry Evergreen Forest. Homegarden ecosystem of these communities were found 56 plant species. Agriculture area were planted high land rice, chili, banana, corn for animal, pine apple, rubber tree and garden plant. Four communities living in the buffer of three kilometer Thai Pajan National park were studied in details. Two community were Karen, Ban Tak Dad and Ban Bang Kama. One community was Thai, Ban Thai Prajan. These communities depended on various forest types including Dry Evergreen Forest, Mixed Deciduous Forest with bamboo, Dry Deciduous Forest and abandon land. Termite mushrooms from Dry Evergreen Forest and bamboo shoots from Mixed Deciduous Forest with bamboo were major product. The 54 wild plant species were found in homegarden of these communities. Agriculture area composed of pine apple, millet, fruit trees including mango, banana, tamarind and papaya, vegetable included galingale, curcuma and small chili. Three communities living in the three kilometer buffer zone of the Pa Chee wildlife sanctuary were selected. Two communities were Karen, including Ban Phu Rakam and Ban Huai Nam Nak. One communities are Thai, Ban Huai Suan Plu. These communities mostly utilized Dry Evergreen Forest collecting termite mushroom. In addition, wild chili were the main product obtaining from Dry Evergreen Forest as well as plantation of Leucaena (*Leucaena leucocephala*). The 25 wild species were found in homegarden of these communites. Agriculture area were dominant with Rice, Chinese radish, pine apple and rubber tree.

Keywords : Kaeng Krachan forest Complex**,** Kaeng Krachan National Park, Kui Buri National Park, Thai Prajan National Park, Pa Chee Wildlife Sanctuary, Plant Utilization, Homegarden

บทคัดย่อ

การศึกษาลักษณะระบบนิเวศโดยรอบชุมชนในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง องค์ประกอบ และหน้าที่ของระบบนิเวศโดยรอบชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ระบบนิเวศของชุมชน ดำเนินการในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน ระหว่างปีงบประมาณ 2551 -2554 ใน 4 พื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ปีงบประมาณ 2551 อุทยานแห่งชาติกุยบุรี ปีงบประมาณ 2552 อุทยานแห่งชาติไทยประจัน ปีงบประมาณ 2553 และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภาชี ปีงบประมาณ 2554 โดยคัดเลือกชุมชนที่มีการพึ่งพิงทรัพยากรจากพื้นที่อนุรักษ์ดังกล่าว และเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์หรืออยู่รอบนอกแนวเขตในรัศมี 3 กิโลเมตร จำนวน 3 – 5 หมู่บ้าน และมีการเก็บข้อมูลชุมชนจากการสอบถาม การสังเกต และแบบสอบถาม สำหรับการเก็บข้อมูลสังคมพืชในระบบนิเวศป่าธรรมชาติ ใช้วิธีการวางแปลงตัวอย่างขนาด 20 x 40 เมตร ตามเส้นทางเดินป่าของแต่ละชุมชน นอกจากนั้นใช้วิธีการสำรวจและแจงนับโดยตรงสังคมพืชในสวนบ้าน สำหรับระบบนิเวศเกษตรใช้แบบสอบถาม

จากการศึกษาระบบนิเวศรอบชุมชน 5 หมู่บ้าน ที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานในรัศมี 3 กิโลเมตร ได้แก่ บ้านสาริกา บ้านพุน้ำร้อน บ้านปกากญอ ซึ่งมีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็นชาวกะเหรี่ยง และ บ้านป่าละอู มีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็นชาวกะหร่าง และบ้านป่าเด็งเหนือ มีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็นชาวไทย พบว่าระบบนิเวศป่าธรรมชาติชุมชนมีการใช้ประโยชน์ป่าโดยรอบ ซึ่งเป็นป่าดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณผสมไผ่ โดยเข้าไปเก็บเห็ดโคน และ หน่อไม้ เป็นส่วนใหญ่ สำหรับระบบนิเวศสวนบ้าน ชุมชนมีการนำพันธุ์ไม้ป่ามาปลูกไว้เพื่อใช้เป็นอาหาร สมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ประดับ และรักษาไว้เพื่อสิ่งแวดล้อม 96 ชนิด ส่วนระบบนิเวศเกษตร ส่วนใหญ่มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยปลูกข้าว กล้วยน้ำว้า พริก เป็นหลัก ผสมผสานด้วย ไม้ผล พืชผักสวนครัว และไม้ยางพารา

ระบบนิเวศรอบชุมชน 4 หมู่บ้าน ที่อยู่รอบอุทยานแห่งชาติกุยบุรี ได้แก่ บ้านป่าหมาก ที่มีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็นชาวกะเหรี่ยง บ้านรวมไทย บ้านพุบอน และบ้านย่านซื่อ มีชาติพันธ์ดั้งเดิม เป็นชาวไทย พบว่าชุมชนเหล่านี้ มีการใช้ประโยชน์ป่าโดยรอบ ซึ่งเป็นป่าดิบแล้งริมน้ำ และมีการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่จากการเก็บฝักเหรียงเพื่อแกะเมล็ดขาย การเก็บเห็ดโคน สำหรับสวนบ้านมีการปลูกพันธุ์ไม้ป่า จำนวน 56 ชนิด ระบบนิเวศเกษตรมีการปลูกข้าวไร่ พริก กล้วยน้ำว้า ข้าวโพดอาหารสัตว์ สับปะรด ยางพารา ฯลฯ พืชผักพืชสวนครัว เช่น ข่า ตะไคร้ ฯลฯ

ระบบนิเวศรอบชุมชน 3 หมู่บ้านชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติไทยประจัน จำนวน 3 บ้าน ได้แก่ บ้านไทยประจัน ที่มีชาติพันธุ์ เป็นชาวไทย บ้านตากแดดและบ้านบางกะม้า มีชาติพันธุ์เป็นกะเหรี่ยง ระบบนิเวศป่าธรรมชาติโดยรอบ เป็นป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณผสมไผ่ ป่าเต็งรัง ป่าไร่ร้าง 8 ปี ที่มีการใช้ประโยชน์โดยการเก็บเห็ดโคน เก็บหน่อไม้ ระบบนิเวศสวนบ้านมีการปลูกพันธุ์ไม้ป่า จำนวน 54 ชนิด ระบบนิเวศเกษตรมีการปลูกสับปะรด และข้าวฟ่าง มีการปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง กล้วยน้ำว้า มะขาม มะละกอ เป็นต้น พืชอาหารและพืชผักสวนครัว เช่น ข่า ขมิ้น พริกขี้หนู ฯลฯ

ระบบนิเวศรอบชุมชน 3 หมู่บ้านชุมชนรอบพื้นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภาชี จำนวน 3 บ้าน ได้แก่ บ้านพุระกำ บ้านห้วยน้ำหนัก ที่มีชาติพันธุ์ดั้งเดิม เป็นชาวกะเหรี่ยง และบ้านห้วยสวนพลู ที่มีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็นชาวไทย

ระบบนิเวศธรรมชาติโดยรอบเป็น ป่าดิบแล้ง และป่าดิบแล้งผสมกระถินยักษ์ ที่มีการใช้ประโยชน์โดยการเก็บเห็ดโคน และพริกป่า ระบบนิเวศสวนบ้านมีการปลูกพันธุ์ไม้ป่าจำนวน 25 ชนิด ระบบนิเวศเกษตรมีการ-ปลูกข้าว หัวไชเท้า สับปะรด และยางพารา เป็นต้น

คำหลัก: กลุ่มป่าแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติไทยประจัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภาชี การใช้ประโยชน์พืชของชุมชน สวนบ้าน